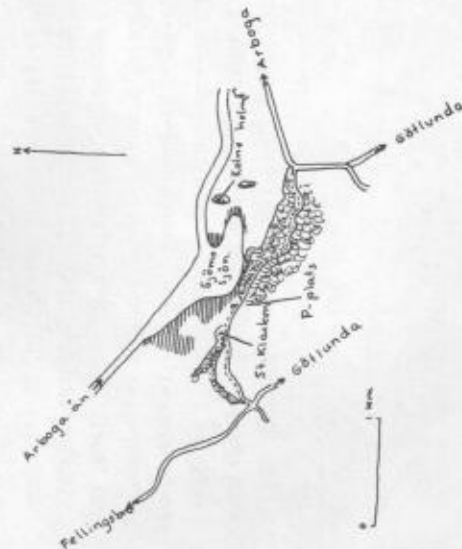

ULF ERIKSSON

Det är de restande sångsvanarna på våren som gjort att Sjömosjön sedan länge varit en känd och välbesökt fågellokal. Sjön ligger där Käglans storskog och jordbruksområdet norr om Arbogaån möts. Sjömosjön är egentligen en utvidgning av Arbogaån. Åns flöde genom sjön gör att isen lossar betydligt tidigare här än på andra vatten i trakten. Därför är många av de först anlända simfågeln på våren hänvisade till sjön och ån. Milda vintrar är här isfritt och då kan sångsvan och änder övervintra, långt norr om deras normala vinterkvarter.

Från Örebro når man lättast Sjömosjön via E3/E18, viker av mot norr vid Götlunda och följer vägen på åsen till den delar sig. Då finns två möjligheter. Vill man nå "Stora klacken" väster om sjön, svänger man till vänster och följer vägen till vägslykt mot Sjömo visar åt höger. Då man nått sjön finns P-plats just vid skogskanten. Utsiktsberget Stora klacken är bra att besöka tidigt på våren, eftersom man får en god överblick av sjön. Tubbkikare rekommenderas. Efter lövsprickningen försämrats dock observationsmöjligheterna vid klacken av björktoppar nedanför och då kan Kolne holme och Hornudden rekommenderas. Dit kommer man om man svänger åt höger vid korsningen och ganska snart till vänster, mot Urvalla. Här

är dock parkeringsmöjligheterna sämre. Det är dock inte fråga om stora avstånd mellan observationsplatserna och en vandring mellan dem längs sjöns södra strand brukar vara mycket givande. Bilvägen som syns på kartan mellan Sjömo och Urvalla är lite vansklig, åtminstone tidigt på året.

Sjömosjön har i många årtionden varit en välbesökt plats på våren av naturintresserade från Örebro och Arboga. Antalet observerade fågelarter har med åren blivit ganska stort, men man ser dock ändå väldigt lite av observationerna i fågelrapporter, kanske beroende på att sjön ligger just på gränsen mellan Närke och Västmanland.

Problemet med en sammanställning av sjöns fågelliv, är också att de flesta besök bara görs under en kort period på året. Kunskapen om sjöns häckfåglar och höstflyttningen bygger mest på spridda rapporter.

Efter vårfloden försvinner sjön nästan helt i säv, vass och högt gräs. I vattnet som finns har dock rörhöna och skedand konstaterats häcka. Sommartid har också svarthakedopping, rördrom, brun kärrhöök och jorduggla noterats vid flera tillfällen. Från stranden hörs årligen ortolansparv och gräshoppsångare.

Vissa höstar kan sjön återigen bli stor, ofta större än under vårfloden. På översvämmade strandområden och gården skapas fina rastplatser och de högsta totalsiffrorna för rastande simfåglar är ofta noterade på hösten.

För att förhindra översvämning av jordbruksmark norr om ån, har ett muddering och invallningsprojekt pågått de senaste åren och framtiden får väl visa vilka följder detta får för fågellivet. Just de översvämmade strandområdena lockar många fågelarter sedan sångsvanarna passerat. Sjömosjön är t.ex. en av de få lokaler där man kan studera vadare i Arbogatrakten, både vår och höst.

Ingen fullständig sammanställning över sjöns fåglar har gjorts (se upprop). Nedanstående förteckning bygger på insamlat material från Arbogaornitologer samt rapportkomitéerna i Närke och Västmanland. De flesta uppgifterna gäller 1970-talet.

Svarthakedopping (*Podiceps auritus*). Enstaka observationer på våren och försommaren.

Rördrom (*Botaurus stellaris*). Atminstone hörd en försommar på 1970-talet. (1976).

Sångsvan (*Cygnus cygnus*). Antalet rastande på våren brukar nå maximum vid månadskiftet mars/april (+/- 10 dagar, beroende på sen eller tidig vår). Uppgifter finns på mer än 500 rastande, men på 1970-talet har antalet sällan överskridit 300. Den 7.4 1980 dock 390 ex. Under höstflyttningen märks vissa år större ansamlingar. Om ån går isfri under vintern kan småflockar övervintra t.ex. 1974-75 och 1978-79.

Mindre sångsvan (*Cygnus columbianus*). Enstaka fåglar sedda 1967, 1976, 1978 och 1979, ibland i sällskap med kanadagäss.

Kanadagås (*Branta canadensis*). Häckar i sjön. Flockar på över 300 ex ses årligen vår och höst.

Simfåglar som sothöna, brunand, vigg, stjärtand, kricka, bläsand, gräsand och knipa ses regelbundet rasta vår och höst, de fyra sistnämnda ofta i ganska stort antal. Antalet gräsänder har nått över 1000 ex.

Arta (*Anas querquedula*). Enstaka observationer.

Skedand (*Anas clypeata*). Häckning konstaterades 1976.

Bergand (*Aythya marila*). Enstaka observationer.

Alfågel (*Clangula hyemalis*). Enstaka observationer.

Sjöorre (*Melanitta nigra*). Enstaka observationer. Senast 1980.

Salskrake (*Mergus albellus*). Arsviss. 2-5 ex. mars-april.

Havsörn (*Haliaeetus albicilla*). Enstaka observationer.

Kungsörn (*Aquila chrysaetos*). Arliga observationer.

Rapphöna (*Perdix perdix*). En liten men fast stam norr om ån.

Vaktel (*Coturnix coturnix*). Ingen observation på 1970-talet.

Kornknarr (*Crex crex*). Ingen observation på 1970-talet. Senast var 1966.

Rörhöna (*Gallinula chloropus*). Häckar i sjön.

Vadare brukar rasta på de översvämmade områdena på våarna. Förutom de ibland ganska stora ansamlingarna av brushane och grönbena m.fl., har strandskata, kustpipare och myrsnäppa noterats vid sjön.

Jorduggla (*Asio flammeus*). Flera sommarobservationer på 1970-talet, senast 1979 med ett ex. stationärt.

Kungsfriskare (*Alcedo atthis*). Ses nog årligen passera Kolne holme under fisketurer.

Vitryggig hackspett (*Dendrocopus leucotos*). Enstaka observationer i skogen söder om sjön.

Trädläarka (*Lullula arborea*). Nästan årligen görs observationer.

Svart kråka (*Corvus corone corone*). Ny art för sjön 1979.

Flodsångare (*Locustella fluviatilis*). Ny art för sjön 1978.

Mindre flugsnappare (*Ficedula parva*). Ingen observation på 1970-talet. 15-27.6 1966 vid Torpstång.

Lappmes (*Parus cinctus*). Ett ex. vid Urvalle 1966.

Snösparv, varfågel och korp ses ofta vintertid och under flyttning är också lappsparv och vinterhämpling noterade.

Förutom denna förteckning av arter finns äldre uppgifter om vit stork, glada och jaktfalk vilka observerats vid sjön.

Ulf Eriksson

Karlsrogatan 1

752 38 UPPSALA

018/12 15 07